

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه عالی دفاع ملی

الگوی راهبردی آمایش زمین - امنیت صنعت نفت و گاز

علی اصولی

سرشناسه: اصولی، علی، ۱۳۴۱.

عنوان و نام پدید آور: الگوی راهبردی آمایش زمین - امنیت صنعت نفت و گاز / علی اصولی.

مشخصات ناشر: تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی، انتشارات، ۱۳۹۵.

ویراستاری علمی و ادبی: معاونت پژوهش و تولید علم دانشگاه.

مشخصات ظاهری: ۱۸۶ ص.

شابک: ۹-۵۸-۷۲۵۶-۶۰۰-۹۷۸ قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

شناسه افزوده: دانشگاه عالی دفاع ملی - انتشارات.

رده‌بندی کنگره: ۵.۱۳ الف ۱۹/نف ۹۵۷۶/HD

رده‌بندی دیویی: ۳۳۸/۲۷۲/۶۰۹۵

شماره کتابشناسی: ۴۵۶۶۳۱

شناسنامه

اثر: الگوی راهبردی آمایش زمین - امنیت صنعت نفت و گاز

تألیف: علی اصولی

ویراستاری علمی و ادبی: معاونت پژوهش و تولید علم دانشگاه

صفحه‌آراء و طراح جلد: مجید کاظمی

بهاء: ۱۲۰۰۰۰ ریال

نوبت و سال چاپ: نوبت اول - ۱۳۹۵

شابک: ۹-۵۸-۷۲۵۶-۶۰۰-۹۷۸

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

ناشر: انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی

انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی

نشانی: تهران، ضلع شمالی بزرگراه شهید بابایی، بعد از اتوبان هنگام، دانشگاه عالی دفاع ملی

تلفن: ۲۲۹۷۰۳۴۳ دورنگار: ۲۲۹۷۰۳۲۷ آدرس پست الکترونیکی: info@sndu.ac.ir

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب برای دانشگاه عالی دفاع ملی محفوظ است

فهرست مطالب

۱۳	 مقدمه
۱۷	فصل اول: مفهوم و مؤلفه‌های زمین - امنیت
۱۷	۱-۱- مفهوم‌شناسی زمین - امنیت
۲۰	۱-۲- چارچوب نظری زمین - امنیت
۲۴	۱-۳- کاربرد زمین - امنیت
۲۶	۱-۴- عناصر مورد تأکید در مطالعات زمین - امنیت
۲۶	۱-۴-۱- مکان
۳۱	۱-۴-۲- فضا
۴۱	۱-۵- نقش داده‌های مکانی و فضایی در مطالعات زمین - امنیت
۴۱	۱-۶- حوزه عملیاتی زمین - امنیت
۴۳	۱-۶-۱- محل
۴۴	۱-۶-۲- ناحیه
۴۴	۱-۶-۳- حوزه نظامی - امنیتی
۴۵	۱-۶-۴- کشور
۴۸	۱-۷- عوامل مرتبط با زمین - امنیت
۴۸	۱-۷-۱- جغرافیا
۵۵	۱-۷-۲- کشور و مرز
۵۷	۱-۷-۳- ژئوپلیتیک
۵۹	۱-۷-۴- تهدید
۷۵	۱-۷-۵- قدرت
۸۳	۱-۸- جمع‌بندی فصل اول
۸۵	فصل دوم: ویژگی‌ها و مشخصات صنعت نفت و گاز
۸۷	۲-۱- صنعت نفت و گاز در اسناد، راهبردها و قوانین کشور
۸۷	۲-۱-۱- اسناد بالادستی صنعت نفت و گاز جمهوری اسلامی ایران
۸۸	۲-۱-۲- سیاست‌های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری ^{مطالعات} در بخش نفت و گاز
۸۹	۲-۱-۳- چشم‌انداز صنعت نفت و گاز ایران در افق ۱۴۰۴
۸۹	۲-۱-۴- سیاست‌های وزارت نفت در جهت تحقق اهداف سند چشم‌انداز

۹۱	۵-۱-۲- جایگاه نفت و گاز در قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه.....
۹۱	۲-۲- نفت.....
۹۳	۲-۳- گاز.....
۹۳	۱-۲-۳- آشنایی با گاز.....
۹۵	۲-۳-۲- گاز در ایران.....
۹۵	۴-۲- ویژگی‌های انحصاری صنعت نفت و گاز.....
۹۵	۱-۴-۲- گستردگی.....
۹۷	۲-۴-۲- نیرو- انسانی در صنعت نفت و گاز.....
۹۸	۳-۲-۴- سطح سبقت‌بندی در صنعت نفت و گاز.....
۹۸	۴-۲-۴- ابعاد منطقه- و بین‌المللی صنعت نفت و گاز.....
۹۹	۵-۲- مفاهیم مرتبط با صنعت نفت و گاز.....
۹۹	۱-۵-۲- قدرت و صنعت نفت و گاز.....
۱۰۰	۲-۵-۲- سیاست و صنعت نفت و گاز.....
۱۰۰	۳-۲-۵- اقتصاد و صنعت نفت و گاز.....
۱۰۱	۴-۲-۵- نفت و امنیت ملی.....
۱۰۲	۶-۲- جغرافیای نفت و گاز جهان و جایگاه ایران.....
۱۰۲	۷-۲- پراکندگی جغرافیایی ذخایر و صادرات گاز در جهان.....
۱۰۳	۸-۲- جایگاه نفت در عصر گفتمان ژئواکونومیک.....
۱۰۳	۹-۲- جمع‌بندی فصل دوم.....
۱۰۳	فصل سوم: مفهوم، مؤلفه‌های آمایش سرزمین.....
۱۰۵	۱-۳- مفهوم‌شناسی آمایش سرزمین.....
۱۱۰	۲-۳- مفهوم عملیاتی آمایش سرزمین.....
۱۱۱	۳-۳- اسناد بالادستی آمایش سرزمین.....
۱۱۳	۴-۳- فرآیند تهیه طرح آمایش سرزمین.....
۱۱۵	۵-۳- ویژگی‌های اصلی برنامه‌ریزی آمایش سرزمین.....
۱۲۰	۶-۳- ملاحظات دفاعی- امنیتی آمایش سرزمین ایران.....
۱۲۵	۷-۳- اصول مطلوب آمایش سرزمین در زمین- امنیت.....
۱۲۶	۸-۳- آمایش صنعتی.....
۱۲۶	۱-۸-۳- بعد سازمانی.....

۱۲۶	۳-۸-۲- بعد ساختاری یا بخشی
۱۲۷	۳-۸-۳- بعد فضایی
۱۲۷	۳-۹- زمین- امنیت و آمایش سرزمین در حوزه صنعت
۱۳۱	۳-۱۰- نتایج آمایش صنعتی در قالب سرزمین با تأکید بر زمین- امنیت
۱۳۲	۳-۱۱- جمع‌بندی فصل سوم
۱۳۱	فصل چهارم: مفهوم‌شناسی پدافند غیرعامل
۱۳۳	۴-۱- مفهوم‌شناسی پدافند غیرعامل
۱۳۴	۴-۱-۱- تعاریف پدافند غیرعامل
۱۳۴	۴-۱-۲- اهداف عمده پدافند غیرعامل کشور
۱۳۵	۴-۱-۳- اصول پدافند غیرعامل با تکیه بر زمین- امنیت
۱۳۹	۴-۲- تاریخچه پدافند غیرعامل
۱۳۹	۴-۲-۱- پدافند غیرعامل در دهه معاصر
۱۴۶	۴-۲-۲- الگوی ساختار پدافند غیرعامل آمریکا، سوئیس و آلمان
۱۴۸	۴-۲-۳- پدافند غیرعامل در ایران
۱۴۹	۴-۳- معرفی یکی از روش‌های نوین پدافند غیرعامل
۱۵۰	۴-۴- پدافند غیرعامل سایبری
۱۵۳	۴-۵- پدافند غیرعامل و آمایش سرزمین
۱۵۳	۴-۶- شاخص‌های پدافند غیرعامل در آمایش مبتنی بر زمین- امنیت
۱۵۵	۴-۷- پدافند غیرعامل در وزارت نفت
۱۵۹	۴-۸- مدل مفهومی
۱۵۹	۴-۹- تحلیل چارچوب مفهومی
۱۶۳	۴-۱۰- جمع‌بندی فصل چهارم
۱۶۳	فصل پنجم: نمونه‌های عملی از مقوله زمین- امنیت در صنعت نفت و گاز
۱۶۵	۵-۱- ضرورت ورود به بحث
۱۶۸	۵-۲- مصادیق خطرپذیر در صنعت نفت
۱۶۸	۵-۲-۱- خطوط انتقال لوله و ایستگاه‌های فشار
۱۷۰	۵-۲-۲- تانکرها و نفتکش‌ها
۱۷۰	۵-۲-۳- سکوها و پایانه‌های نفتی
۱۷۳	۵-۲-۴- چاه‌های نفت و گاز

۱۷۳..... ۵-۲-۵- پالایشگاه‌ها

۱۷۳..... ۵-۲-۶- مخازن نفتی

۱۷۴..... ۵-۳- یک راهکار پیشنهادی

۱۷۵..... ۵-۴- جمع‌بندی فصل پنجم

۱۷۷..... منابع و مآخذ

۱۷۷..... منابع فارسی

۱۸۵..... منابع خارجی

پیشگفتار

در هر کشوری شناخت عوامل مؤثر بر کیفیت دفاع و امنیت سرزمین ضروری است و این مطلب در زمان‌های حساس نظیر درگیری کشور در جنگی ناخواسته و مقابله با دشمنان از اهمیت بیشتری برخوردار است. مفهوم زمین-امنیت به جهت بررسی ارتباط عوامل سرزمینی با امنیت، می‌تواند به‌عنوان تخصصی کارآمد در موضوعات مرتبط با دفاع غیرعامل موردتوجه قرار گیرد.

در اهمیت موضوع، هر نوع از تهدید بر اساس نوع و عامل تهدید، ضرورت بررسی و تحلیل دارد و امروزه در سطح ضرورت تهدیدشناسی صنعت نفت و گاز، این نکته اساسی است که تأسیسات نفت و گاز هم از نظر ساختاری و هم از نظر تهدیدات فضای داخلی کشور و هم عوامل بیرونی در معرض تهدید قرار دارند؛ این در حالی است که امروزه با توجه به پراکندگی وسیع مراکز نفت و گاز و خطوط لوله در صورت داشتن الگوی پدافند غیرعامل، باید حجم وسیعی از نیروهای مسلح را به کار گرفت که امری پرهزینه و ناممکن است ولی می‌توان با تبیین الگوی آمایش زمین-امنیت در قالب پدافند غیرعامل برای آن، چاره‌اندیشی کرد و از حجم آسیب‌ها کاست.

الزام‌آور بودن آمایش تأسیسات نفت و گاز به خاطر امنیت آن برای کشور جهت تأمین حیات اقتصادی و تأمین منافع و امنیت ملی است چنانکه با تکیه بر پیامدهای کالبدی تهدیدات طبیعی و غیرطبیعی در ایران که تأسیسات نفت و گاز بشدت در معرض تهدیدات دشمن و شرایط طبیعی نظیر جنبش زمین (زلزله، ریزش و...)، جنبش شدید سطح زمین (سای و...) و جنبش‌های شدید آب و هوایی (طوفان شن، گردباد و...) قرار دارد، ضرورت پرداختن به این موضوع را حیاتی می‌نماید.

در این شرایط، زیرساخت‌هایی مثل پالایشگاه‌ها، ذخیره‌سازی سوخت، لوله‌های نفت و گاز و... با تکیه بر الگوی آمایش زمین-امنیت از پایداری لازم امنیتی در مواقع حمله دشمن برخوردار می‌شوند که این مهم از ضروری‌ترین مسائل کشور است و می‌بایست موردتوجه قرار گیرد. برآیند خروجی مطالعات زمین-امنیت در این اثر با تکیه بر آمایش سرزمین، تقویت پایداری امنیتی تأسیسات نفت و گاز و درنهایت پدافند مناسب در مقابل تهدیدات است.

این کتاب به‌عنوان یکی از اولین پژوهش‌هایی است که به موضوع زمین-امنیت در صنعت نفت و گاز پرداخته است. نتایج این پژوهش، علاوه بر نشان دادن اهمیت توجه به این امر، به مقولاتی

نظیر اتخاذ راهبردهای مناسب جهت حفظ زیرساخت‌ها و تأسیسات صنعت نفت و گاز کشور در مقابله با آسیب‌ها و حملات احتمالی پرداخته است.